

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

شرکت وجوه از دیدگاه فقه اسلامی و قانون مدنی افغانستان

رساله ماستری

محصل: نور الحق "نوری"

استاد رهنما: دکتور نجیب الله "صالح"

سال: 1401 هـ ش

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

پروگرام ماستری فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

معینیت امور علمی

شرکت وجوه از دیدگاه فقه اسلامی و قانون مدنی افغانستان

رساله ماستری

محصل: نور الحق "نوری"

استاد رهنما: دکتور نجیب الله "صالح"

سال: 1401 هـ ش

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دپارتمنت فقه و قانون

بورده ماستری

تصدیق نامه

محترم نورالحق ولد شاه قل: ID: نمبر SH-MSF-99-710 محصل دور هشتم فقه و قانون که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: شرکت وجوه از دیدگاه فقه اسلامی و قانون مدنی افغانستان به روز ۱۴۰۱/۱۰/۱ تاریخ ۱۴۰۱/۱۰/۱ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۹۰ (نمره به عدد) نود لیرا (نمره به حروف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	دکتور محمد یونس ابراهیمی	عضو هیات	
۲	دکتور عبدالله حقیار	عضو هیات	
۳	دکتور نجیب الله صالح	استاد رهنما و رئیس جلسه	

..... معاون علمی

..... امر بورده ماستری

خلاصه

در این رساله تحقیقی که به گونه توضیحی و توصیفی - کتابخانه ای می باشد، در قدم نخست خواستم موضوع شرکت وجوه را از نگاه فقهی و قانونی، طوری مقارنه ای مورد تحقیق و تحریر قرار دهم و هدف از این تحقیق، جمع آوری معلومات و ترتیب یک رساله مفید و سود مند در موضوع متذکره می باشد. برای رسیدن به این هدف، اولاً برای ورد به این بحث، مفاهیم چون، شرکت و شرکت وجوه را در لغت و اصطلاح تحت عناوین جداگانه مورد بحث قرار داده ام. و در ادامه، نام های این شرکت را از نگاه فقه و قانون و همچنان صورت های شرکت وجوه و نظریات علماء را در این مورد، به بحث گرفته ام.

و همچنان، این تحقیق در چهار فصل ترتیب گردیده است؛ فصل اول کلیات بحث در پنج مبحث و فصل دوم، صورت های این شرکت در چهار مبحث و فصل سوم، تقسیم منفعت و خساره در فقه و قانون در سه مبحث و فصل چهارم مدت انتهای شرکت وجوه از دید فقه و قانون در سه مبحث ترتیب گردیده است و در آخر نتیجه گیری و پیشنهادات همراه با فهرست آیات، احادیث، اعلام و مطالب نیز درج گردیده است. از آنجاییکه شرکت وجوه در معاملات روزمره مردم کاربرد زیاد دارد و بسیاری از معاملات در ساختار شرکت وجوه اتفاق می افتد، در حالیکه چپستی و چگونگی شرکت وجوه در میان مردم عام از شهرت زیاد برخوردار نیست، بناءً تحقیق روی موضوع را اختیار کردم، چون فکر می کنم تحقیق این موضوع با اهمیت است.

همچنین تفاوت های این شرکت به دیگر شرکتات و همچنان نحوه تقسیم مفاد و ضرر در شرکت وجوه و اسباب جبری و اختیاری این شرکت نیز توضیح گردیده، چگونگی زکات در اموال شرکت وجوه نیز بحث شده است. این تحقیق در برگزیده موضوعات شرکت وجوه در فقه اسلامی و قانون مدنی افغانستان می باشد، از اینکه کاربرد این شرکت در معاملات مردم زیاد است، بناءً تحقیق روی این موضوع خالی از فایده نخواهد باشد. تمام مباحث این تحقیق در روشنائی آیات قرآن کریم و سنت رسول الله و با استفاده از کتب معتبره مذاهب فقهی اهل سنت و الجماعت و قانون وضعی، گرد آوری شده است. در آخر آنچه را به عنوان یافته های جدید، در این تحقیق به آن دست یافته ام، به عنوان نتیجه گیری تذکر داده، پیشنهاداتی را نیز مطرح کرده ام.

واژه های کلیدی: شرکت، وجوه، شرکت وجوه، نقود، فقه، قانون.

فهرست مطالب وموضوعات

عناوین.....	صفحات
مقدمه.....	1
طرح مسئله.....	2
اهمیت و ضرورت تحقیق.....	3
اسباب اختیار موضوع.....	4
اهداف تحقیق.....	4
سوالات تحقیق.....	5
پیشینه تحقیق.....	5
روش تحقیق.....	6
مشکلات ومحدودیت های تحقیق.....	8
خطه بحث.....	8

فصل اول

کلیات (دارای پنج مبحث می باشد)

مبحث اول : مفهوم شرکت وجوه در فقه وقانون مدنی افغانستان.....	11
مطلب اول : معنای شرکت وجوه در لغت ودر اصطلاح.....	11
مطلب دوم : مفهوم شرکت وجوه در قانونی مدنی افغانستان.....	21
مبحث دوم : مشروعیت شرکت وجوه وحکمت آن.....	22
مطلب اول : شرکت وجوه در روشنایی نصوص شریعت اسلام.....	22
مطلب دوم : حکمت مشروعیت شرکت وجوه دلیل عقلی.....	27
مبحث سوم : نامهای مختلف شرکت وجوه وخصوصیت های آن.....	28
مطلب اول : نام های مختلف شرکت وجوه.....	28
مطلب دوم : شرایط که خاص به شرکت وجوه است.....	31
مبحث چهارم : ارکان شرکت وجوه وشرایط آن.....	31
مطلب اول : ارکان شرکت وجوه.....	31
مطلب دوم : شرایط شرکت وجوه.....	37

- مبحث پنجم : حدود مسئولیت های شریک شرکت وجوه در فقه و قانونی مدنی افغانستان.....41
- مطلب اول : وجایب شریک شرکت وجوه41
- مطلب دوم : حقوق شریک شرکت وجوه45
- مطلب سوم : حقوق دائنین.....46

فصل دوم

(این فصل دارای چهار مبحث می باشد)

صورت های شرکت وجوه از دید فقه و قانون

- مبحث اول : صورت های شرکت وجوه نزد فقهای کرام.....49
- مطلب اول : صورت های شرکت وجوه از لحاظ تقسیم منافع.....49
- مطلب دوم : صورت های شرکت وجوه از لحاظ شرکاء.....51
- مطلب سوم : مفاوضه در شرکت وجوه58
- مطلب چهارم : عنان در شرکت وجوه60
- مطلب پنجم: شرکت عنان که به اساس مال و وجاهت ایجاد شود.....65
- مبحث دوم: تفاوت شرکت وجوه با مضاربه و تورق.....66
- مطلب اول: فرق بین شرکت مضاربت و شرکت وجوه.....66
- مطلب دوم: فرق بین شرکت تورق و شرکت جوه.....69
- مبحث سوم: صورت های شرکت وجوه در قانون مدنی افغانستان.....72
- مطلب اول : صورت های شرکت وجوه از لحاظ سرمایه و اعتبار71
- مطلب دوم : صورت های شرکت وجوه از لحاظ تقسیم خساره و منافع.....73
- مبحث چهارم : نظر فقهای کرام و قانون در ارتباط شرکت وجوه74
- مطلب اول : نظر موافقان صحت شرکت وجوه.....74
- مطلب دوم : نظر مخالفین صحت شرکت وجوه.....77
- مطلب سوم : ترجیح و تطبیق در مابین دلایل.....82
- مطلب چهارم : نظر قانون در ارتباط شرکت وجوه84

فصل سوم

(این فصل دارای سه مبحث می باشد)

تقسیم منافع و خساره شرکت وجوه در فقه و قانون مدنی افغانستان

- مبحث اول : کیفیت تقسیم منافع شرکت وجوه در فقه و قانون مدنی افغانستان.....87
- مطلب اول : معنی ربح(فایده).....87
- مطلب دوم: تقسیم منافع در فقه اسلامی.....87
- مطلب سوم: نظریات فقها و توزیع مفاد در شرکت وجوه.....89
- مطلب چهارم : تقسیم منافع در قانون مدنی افغانستان90
- مبحث دوم : کیفیت تقسیم خساره شرکت وجوه در فقه و قانون مدنی افغانستان....90
- مطلب اول : معنی خساره لغتا واصطلاحا.....90
- مطلب دوم: تقسیم خساره در فقه اسلامی.....92
- مطلب دوم : تقسیم خساره در قانون مدنی افغانستان.....92
- مبحث سوم : استحقاق فایده باضمانت در فقه اسلامی و قانون مدنی افغانستان.....93
- مطلب اول : معنا و مفهوم ضمان در شرکت وجوه.....93
- مطلب دوم : معنای ضمان در شرکت وجوه و رابطه آن به این شرکت.....96
- مطلب سوم : استحقاق فایده باضمانت در فقه اسلامی.....96
- مطلب چهارم : استحقاق فایده باضمانت در قانون مدنی افغانستان.....97
- مطلب پنجم: مفاد توسط ضمان و اجرت بر اساس ضمان و رابطه آنها با شرکت وجوه.....97
- مطلب ششم: عوامل استحقاق ربح یا مفاد در شرکت وجوه و اقتصاد اسلامی.....101

فصل چهارم

(این فصل دارای سه مبحث می باشد)

مدت نهایی شرکت وجوه در فقه اسلامی و قانون مدنی افغانستان

- مبحث اول : بطلان شرکت وجوه و فساد آن در فقه اسلامی.....104
- مطلب اول: بطلان شرکت وجوه.....104

104.....	مطلب دوم: فساد شرکت وجوه.....
105.....	مبحث اول : اسباب جبری برای ختم شرکت وجوه در فقه اسلامی وقانون مدنی افغانستان...
105.....	مطلب اول : اسباب جبری برای ختم شرکت وجوه در فقه اسلامی.....
113.....	مطلب دوم : اسباب جبری برای ختم شرکت وجوه در قانون مدنی افغانستان.....
114.....	مبحث سوم: اسباب اختیاری برای ختم شرکت وجوه در فقه اسلامی وقانون مدنی افغانستان
114.....	مطلب اول : اسباب اختیاری برای ختم شرکت وجوه در فقه اسلامی.....
120.....	مطلب دوم : اسباب اختیاری برای ختم شرکت وجوه در قانون مدنی افغانستان.....
123.....	نتیجه گیری.....
125.....	پیشنهادات.....
126.....	فهرست آیات قرآنی.....
129.....	فهرست احادیث نبوی.....
131.....	فهرست اعلام.....
132.....	فهرست منابع.....

نتیجه گیری

- 1- شرکت وجوه در مفهوم عام آن عبارت از عقدی است که میان دونفر یا زیاده از آن طوری که هیچ کدام از شرکاء در این شرکت دارای مال نیست بلکه مال را به اساس جایگاه و جاهت خود از مردم به طور نسبی می گیرند و آن را به فروش می رسانند آنچه که از فروش مال مذکور دریافت کردند میان خود تقسیم می کنند.
- 2- شرکت دارای انواع مختلف می باشد مثل شرکت عنان، شرکت مفوضه، شرکت صنایع شرکت مضاربه و شرکت وجوه و غیره... که همه در فقه اسلامی وقانون وضعی مورد بحث قرار گرفته اند.
- 3- از مهم ترین خصایص شرکت وجوه این است که میان طرفین بدون اینکه دارای مال باشند منعقد می شود و اینها مال را از مردم به اساس جایگاه و اعتبار خود خریداری می نمایند و در مفاد آن شریک می شوند.
- 4- در شرکت وجوه ید شریک در مال شرکت ید امانت است، در نگهداری وعدم ضرر رساندن به مال شرکت، مثل وکیل اعتبار کرده می شود.
- 5- در مورد مشروعیت شرکت وجوه میان علماء اختلاف نظر وجود دارد؛ و در این زمینه دو قول وجود دارد، اما بنابر قول راجح ودلائل قوی تر این شرکت مشروع بوده و قابل کاربرد است.
- 6- در شرکت وجوه مفاد به اندازه ضمان می باشد و ضمان به اندازه ملک مشتری، یعنی هرکسی به اندازه مال که از ملک مشتری ضامن شده است مستحق مفاد شناخته می شود، ولی شرط هنگام عقد نیز آثار خود را دارد.
- 7- قانون مدنی افغانستان نیز شرکت وجوه را در خود جای داده واز آن به شرکت اعتبار یاد کرده است که مفاد و خساره به اساس ضمان میان شرکاء قابل تقسیم می باشد.
- 8- قانون مدنی افغانستان در مورد تعریف شرکت وجوه نیز پیروی از فقه اسلامی ونظریات فقهای کرام کرده وموضوعات را که در این قانون درج شده است مطابق نظریات فقهای کرام می باشد بخصوص مطابق نظریه احناف.
- 9- در مورد اسباب انتهای جبری شرکت وجوه فقه اسلامی وقانون مدنی افغانستان نظر متفق دارند. چیزی که در فقه اسلامی به عنوان سبب انتهای شرکت وجوه شناخته شده در قانون مدنی افغانستان نیز همان چیز سبب انتهای شرکت شناخته شده است.
- 10- شرکت وجوه غیر از این بنام های دیگری چون شرکت ذمم و شرکت مفاليس نیز یاد می گردد.

11- در شرکت وجوه استحقاق شرکاء در مفاد مبنی بر ضمان، عمل واحتمالات ذیل می

باشد:

الف: ضامن پرداخت هردو شریک است، یعنی هرکدام از شرکاء که چیزی را خریداری نماید هردو شریک ضامن آن می باشد و این ضمان مشترک برای بایع معلوم است که هردو به نسیئه خریده اند، و این نوع شرکت معلوم و ظاهر است پوشیده نیست و اگر شرکت معلوم نی بلکه مجهول باشد در این صورت فقط خریدار ضامن است و بس. ضامن که خریداری او واضح است می تواند به شریک خود مراجعه نماید، چون در باطن این معامله هردو در ضمان مشترک بوده اند. اگر هردو باهم ضمان دار نشوند در شرکت نیز ضامن نیست.

12- اینکه ضامن پرداخت یکی از شرکاء است ظاهر و باطن باشد (یعنی یکی از شرکاء ضامن باشد که همان وجیه است) و شریک دیگر عامل بلا ضمان باشد، با این حال به اندازه سهم اش در عمل مستحق مفاد می شود.

13 در شرکت وجوه یک شریک می تواند به اساس عمل مستحق مفاد شود، یعنی شریک با عمل بدون ضمان باشد در حالیکه شریک دیگر به اساس ضمان مستحق مفاد شناخته شود. این حالت در شرکت وجوه سه صورت دارد:

صورت اول: هردو ضمان دار و عامل باشند، صورت دوم: یکی ضامن باشد و دیگری عامل، صورت سوم: یک شریک هم عامل باشد و هم ضامن در حالیکه شریک دیگر صرف عامل باشد.

پیشنهادهات

در نتیجه تحقیق هذا (شرکت وجوه از دید فقه اسلامی و قانون مدنی افغانستان) به موضوعات مهم فقهی و قانونی در موضوع شرکت وجوه پرداخته شده است. و اکنون نیز در فقه اسلامی و قوانین مدنی اکثر کشور های اسلامی و افغانستان درج گردیده و مورد توجه می باشد. بناءً من این موضوع را یک موضوع خیلی مفید و اساسی دانستم و روی این موضوع تحقیق کرده موضوعات مهمی را درج این تحقیق کرده ام. موارد ذیل را برای تطبیق این موضوع پیشنهاد می نمایم:

1- به تمام سرمایه داران که به دنبال مفاد شرعی اند پیشنهاد می نمایم که با از مزایای شرعی شرکت وجوه استفاده نمایند، زیرا با استفاده از این روش هم مال شان نماند و افزایش پیدا می کند و هم افراد تحصیل کرده و بیکاری که توان تجارت را دارند ولی برای تجارت پول ندارند صاحب مصروفیت شده کسب حلال بدست می آورند. در این معامله به هردو طرف یعنی هم شخص دارای مال، مفاد حاصل می شود و هم برای شخص که مال ندارد اما فهم و توان تجارت را دارد.

2- به ادارت ذی ربط، بخصوص وزارت اقتصاد و تجارت پیشنهاد می نمایم که بخاطر ترویج شرکت وجوه راه مقررہ ہا و طرز العمل های را تهیه نمایند تا با شرح بیشتر این موضوع مردم از آن آگاہ شوند و در شرایط دشوار اقتصادی دست ہم دیگر را گرفته با فایده تجارت و پیشہ حلال زندگی و معیشت خود را رونق دهند. امروزہ در میان مردم معاملات زیادی در چارچوب شرکت وجوه در میان مردم اتفاق می افتد اما نمی فهمند این نوع معامله به چه نام یاد می شود. امید است در این قسمت ادارات مسئول کہ ممکن من نیز درست تفکیک شان نکرده باشم احساس مسئولیت نمایند و راه های تجارت مردم را سهل تر نمایند

و در اخیر: به تمام ملت نجیب و سربلند افغانستان پیشنهاد مینمایم کہ، در گرفتن دست ہمدیگر و رساندن خیر بہ ہموطنان عزیز مان دست یاری دهند و آنچه را کہ شریعت اسلام آن را برای سہولت زندگی ما پیشنهاد کردہ در قبول نمایم و آن را خود مان در میان خود تطبیق نمایم ہر فرد مسلمان مکلف است قبل از ہمہ وجدان خود را بہ مثابہ یک پولیس معنوی تعقیب کنندہ تبدیل نمودہ و در مسیر تحقق عدالت گام برداشته و یک پرزہ ی فعال در ساختار مجدد جامعہ اسلامی قرار گیرد، آنگاہ میتوانیم در انتظار یک جامعہ مرفہ، آرام، قانونمند و با اطمینان باشیم. بہ امیدچنین یک جامعہ ایدہ آل اسلامی.

بخاطر دسترسی بہ متن کامل این تحقیق مراجعہ شود بہ:

پوهنتون سلام، کتابخانہ مرکزی چہار راہی گل سرخ، سرک کلولہ پشته

و یا ہم بہ ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

Salamresearchcentre@salam.edu.af